

IN-NAHLA

TA

AUGUSTIN LEVANZIN

RIVISTA PERIODICA ANGLO-MALTIJA BIEK TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU

Ille tulit punctum qui miserit utile dulci.

Giebha zeug duc li għaraf ħallat il ħelu mal mektieġ.

IL POETA LATIN ORAZJU.

181

IR-RABA SENA

SOLD BISS.

DIRETTUR-PROPRIETARU
PROF. AUGUSTIN LEVANZIN, B.A., D.P.H., LL.B., D.P.S., CH.F.
60, It-Triek tal-Logg, Rahal Ġdid, Malta.

MANAGER U CAXXIER: FRANCIS CONSIGLIO-LEVANZIN
60, It-Triek tal-Logg, Rahal Ġdid, Malta.

ABBONAMENT: Għandna, għand is-Sur ġanni Muscat, Strada Mercanti,
u għand il-Libreria Critien, Strada Reale, il-Belt.

HLAS:—Erba xelini cull tnejn u īamsin numru; zeug xelini cull sitta u għoxrin numru; xelin cull tlittax in-numru, bi kuddiem, posta barranija. Numru ta kabel zeug soldi. Tistgħu tibagħtu bħala hlas bolli tat-ti-eta.

SEJHA LILL CLERU

Lilcom, lill veri sacerdoti ta Sidna Gesù Cristu, jena nagħmel dina is-sejha bil hrara ta kalbi coll'a.

Lilcom nagħmila ghaliex versu lejcom għandi rispett u nhoss ammirazioni l'actar cbar billi naf tajjeb li ftit uma fostcom il *black sheep* li ma dahlux fil missioni nobilissima tas-sacerdoziu għall imhabba tal poplu u għall id tal erwiegħ.

Lilcom nagħmila għaliex fostcom chelli u għad għandi hafna mil eghżeż hbieb li jfarrgħi hajji u li naf li lejja ma għandomx hli imhabba safja u rispett l'actar cbir.

Lilcom nagħmila għaliex jena naf ben tajjeb li fostcom emm bosta mil ahjar imħuh u mil klub l'actar generusi tal Għejjer tagħna, u li għalecc ma tonksux li tatuni dakka ta id sewwa fix-xogħol cbir u ta htiegħ li rfajt fuk id-dgħajfin spallejja biex indauūal u ngħin il popolin.

Lilcom nagħmila għaliex intom il vera classi indipendenti tal Għejjer, li ma għandcom bżonn tmilu ma l'ebda partit politiku u li ma għandcom l'ebda bżonn li tibżgħu mil babaw ta hadd, u għalecc tistgħu tagħmlu liberament dac li jsejjah dmircom scond il coxienza tagħ-ġicom ta veri sacerdoti ta Cristu.

Lilcom nagħmila għaliex min bħalcom u dakscom jaf f'liema injoranza l'actar cbira, f'liema miserja li twahħax jinsab dan l'imsejchen popolin li jena wahhalta f'rasi li niddedica għad-dawlan, għall-ghajnuna u għall fidwa tigħu il ftit snin hajja li bakaghli u cull ma għoġbu il Hanin Alla jatini u jżejjjini bih.

Lilcom nagħmila għaliex intom biss mil injuranza, mil miserja, mil abbruttiment tal popolin ma tirbhu

xejn u għalecc ma tfixclunix u ma ticcumbattunix biex ingħaddi il kuddiem.

Lilcom nagħmila u mux lit-tobba għaliex naf li dawna jghixu, u bosta minnō jismnu, minn fuk il mard tal poplu, u għalecc ma għanċom l'ebda interessa, anzi il-contrariu, li jiftha għajnejn il popolin bis-serietà u l'onesta coll'a halli dana mux oħiġi jitgħallem chif jibża għall saħħtu izda chif jilka mil bogħod il mard ucoll.

Lilcom nagħmila għaliex intom tafu chemm una marbutin intimament flimchien is-sahha u il moralità, u li dejjem il *mens sana*, il mentalità normali, equilibrata, tinsab fil *corpo sano*, fil gisern b'sahħtu, u għalecc u interessa tagħcom li il popolin icun b'sahħtu halli jahseb u halli jhoss normalment, u b'ejx jevita dawc id-drawwiet hžiena li mux biss igħarrkulu saħħtu iżda jgħarrfu ucoll fid-dnub.

Lilcom nagħmila għaliex naf li intom tifmuni meta nghidilkom, chif ga tafu tajjeb, li meta il cap ta familja jidrad u jitlef il paga jew il post, u jrid tant spejjes għat-tobba, għas-sustanzi u għal medicini, il Miseria kalila tiffacċċa fil bieb hogora mimli bielf tentazzoni għall martu o għall uliedu minn dawc li japprofittaw irwieħhom biex jixtru l'erwiegħ it-tajjba bil flus mokżieja tal corruzzjoni.

Lilcom nagħmila għaliex intom tafu daksi u actar minni li sa chemm il cap tal-familja u b'sahħtu u jaħdem u jakħħalha tajjeb li jiġi allura mux biss ibighed minn daru it-tigrif tal bżonn icreh iżda jista ucoll iżomm għajnejn miftuha berah u jindocra mil lpup karrieķa il merħla tigħu.

Lilcom nagħmila għaliex intom ma iddahħlu xejn go butcom bl'alcoholismu icreh u sfacciat li kiegħed jirvina mux biss tant erwiegħ u jwakkahhom fid-drubiet l'actar coroh iżda ucoll kiegħed igħarrxi kom saħħitom, mohhom.

klubom u butom bil conseguensi serii coll'a li ma umiex in armonia u scond l'ideali elevati tar-Religion sacrosanta li tagħha intom id-difensuri, u il għallemin.

Lilcom nagħmila għaliex jena naf ben tajjeb li nsib fostcom hafna u hafna veri sacerdoti zelanti u tal coxienza li jghenuni fit-taktigħha harxa li bi hsiebi nkankal b'hilti coll'a contra l'usu tal alcohol f'cull forma tigħu u contra il vizzu icreh, dannus u pastas tat-tipjip u contra drawwiet ohra hžiena u degradanti li mad-dannu cbir tar-ruh u tal gisem kiegħdin jisirku minn but il popolin ga mgewwah tagħna il belli flejjes bieq jahtafom il clubi Sanghisug Frustier.

Lilcom nagħmila għaliex intom, actar minn cullhadd tisimgħu il ġlied fil familja meta il cap imur id-dar wara li jcun tajjar fix-xorb u fit-tipjip u allura f'vizi u f'pericoli ohra dawc il ftit xelini I l'omm tcun kiegħda tistenna bħal bieb Alla biex trejjak ir-ruxx Mata tfal li għanda bosta minnom bla saħha jew nofs miflugin ghax generati taht l'influenza fatali tal whisky jew tal vinaz.

Lilcom nagħmila għaliex intom l'actar li tisimgħu il bichi tal ilitiera meta missierom icorri, jaġa jew imut għax chien xurban jew għax rasu mgħerula b'alcohol degenerativ, mitluf il kontroll necessariu, tkabab, fieri, tgħajjar, chisser, jew katel u mar il habs u tilef hobżu jew tala il forċa bħal ma għara tant drabi u bħal ma jidher cullimchien.

Lilcom nagħmila għaliex dana il bichi sfieki u bla sabar tal ilitiera naf sgur li jmiss il kalb hanina tagħhom u ghalecc meta jena nitlobcom bil hrara coll'a li tatuni dakka t'id fil missioni tigħi contra il vizzu u id-drawiet il hžiena u it-therbik tal flus ma iddawrux wiċċom u tparpru il barra, ma tibżgħix mit-theddid ta li sfruttaturi jew tad-degenerati billi intom ma tfittxu l'ebda voti politici biex titilgħu fil għoli halli tahemu il pakkis a dannu tal haddiem u tal popolin u tal familji u l'ilitiera tagħhom.

Lilcom nagħmila għaliex il classi tagħhom tatna lil dac il kaddis tal carità. Fra Diegu, u tant klub nobbli ohra, u tant imħuh imdawlin ohra, li iddedicaw, bla ma tnicċru u bla ma gewsu, bla biża u bla tama ta profit, b'altruismu l'actar ammirabili, bi hrara ta mhabba li tgħagġeb, il hajja preziusa tagħhom biex iġħinu il fkir jew u liek il fkir u biex jatuom id-dawl li għandom bżonn biex jidher fit-triex it-tajjeb għall-hom, ta cullhadd u tal pakkis.

Lilcom nagħmila dina is-sejha bil hrara ta kalbi coll'a għall-ghajjnuna, għall-cooperazioni tagħhom għaliex intom tifmu chemm u tkil il pis li rfajt fuk dahri u li wahdi mux biss ma nasalk fuk il kuċċata mdawla tal fidwa fejn nixtiekk tant nasal bih, iżda li jena aktarx nogħi tor u naka mgħaffeg taht it-tokol tigħu fost id-dahk u l'insulti ta dawc coll'a li jidher minn fuk demm il fkir, il marid u l-njurant.

Mela nitlobcom b'kalbi coll'a, atuni dakka t'id halli nifsed dic il moralità, dic il paci tal familji, dic il prosperità tal poplu baxx li tergfħu mil miseria pericolosa u għinu nixerred il chelma tigħi ta fidwa fid-djar, fil casini, fil pjazez, fl-ishejjel, bil chitba jewbil fomm, għall-gid ta cullhadd.

Lilcom nagħmel dis-sejha u muxilill classijet sfruttaturi u parassitari għaliex nistenna l dawn, billi jokrosom bl-icreh, ikankluli l'actar guerra feroci halli jaraw chif iġħarrxu, chif jaktgħu kalbi, chif jagħwu lil popolin

għħama halli ma jatix widen għall-chelma it-tajjba tigħi.

Intom biss tistgħu tfehma lil popolin u lil haddiem specialment li dac li ked ingħidilom u għall-veru għid tagħhom u intom biss għandcom fukom dic l'influenza cbira li biha tmixxu fit-triex it-tajjeb għall-gid muu biss ta ruħhom iżda ta għisimom u ta butom ucoll.

Lilek specialment, ja Ragħaj Mahbub tagħna, nitlob għar-copptejja li tusa il chelma tigħec ta incoraggjement u ta hnieni halli meqħiżun minn hafna mil-kaddejja fidili tigħec nasal fejn tant nixtiekk, li nati ftit tad-dawl, ftit tal-ghajjnuna, ftit tas-solliev lil merħla bżonnjusa tigħec li tant thobbo u tirrispettac. Amen.

IL CAS FREndo-AZZOPARDI

Malta coll'a bi hġara mixghula xewwexia wahda fuk li l'Avucat Victor Frendo-Azzopardi gie mil Gvern imneħhi mis-servizz, mil carica onorifica u lucrusa li chella ta Avucat tal-Curuna. In-Nazionalisti, u specialment il "Midday" tagħhom, bir-raghwa hadra fil-halk velenus u mokkież tagħhom kiegħdin jehdu chemm jisfilhu u jxewwxu il poplu injuriant u jinsultaw b'mod l'actar icreh lil Strickland biex jitfghu il balla coll'a fuku.

Jena studiajt il cas tajjeb bl'imparzialità u l'onestà coll'a u nsib illi il htia tar-rovina tal Avucat Frendo-Azzopardi i coll'a tan-Nazionalisti. Victor ma ux hlief il povra vittima tal kerk u tal mibegħda tagħhom għal Strickland. Iva Victor u il veru scapegoat tagħhom u mux ta Strickland jew tal Costituzionali. Ghala? Jena lil Victor na fu tajjeb hafna. Victor u it-tip tal veru għint lu; educat, pulit, intelligent, modest, capaci u ka'b u tajjeb. Victor ma ux capaci minn jeddu jaġħmel azjoni hażina lil hadd jew li jivvendica ruhu. Dana ja fuu ben tajjeb il capiet karrieka u cattivi tan-Nazionalisti u ghaleex approfittaw irwieħhom minn dina id-debolezza ta għint lu u ta ka'b tajjeb tighu. Victor jistħi jgħid le, jew jinnejha favur specialment lill hbiebu.

Għaldakstant meta il capuriuni tan-Nazionalisti riedu jieccommettu die il porcheria li tħażżeż, dica il vendetta l'actar infami li fli storijs ma tmut katt mal agir tal Borgia u tat-Torquemada, dae id-delitt li lankas l'anarchici u il bolxevisti tar-Russia ma joholmu wieħed iċreħ daksu, sabu lil dan li scrument L-ewwel chif jintgħad talbu lil Magistrat De Pasquale. Dan ghakli u fin u billi jaf ben tajjeb il maganji tagħhom irrifluta ta veru għint lu u tħalli parti f'porcheria schifusa bhal din. Il Magistrat Xerri, fin u macace, scarta helu helu u wasal tard sulla sceua del delitto bħala spettatur.

Dan l'att ta Victor, anche jecc à an error of judgement chien ta responsabilità cbira f'mument critiku bħal dac. Muu biss iżda bl-affidavit ta Terinu riedu ittebbgħu l'unur, l'actar haġa li għandu għażiżha f'hajtu l'onest u il galantom, ta bniehem li illum cullhadd ja fli chien innocent, iżda li għal ftit ma zaqqix lill Strickland barra mil poter u dahħal mil-ġdid il bojjiet ta paixna. Volens nolens, ried jew ma riedx, Victor serva ta instrument periculus hafna f'idej Dawn il manigoldi schifusi ta hbiegom il għeżejj stess. Victor u intelligenti biżżejjed biex sata fehem il gravità u l'importanza tas-situazzjoni u ma chien imissu katt ċappas idejha allavolia chien l-inċaricu tigħu billi chien ja fħal-dak l'affidavit chien sejjjer isir jew almenu chien imissu jżomm ghajnejha mistħuha u jifhem u jirrifluta bil curagg u il giustizia coll'a.

Mela jecc die il porcheria saret Victor chien almenu l'istruinstrument innocent tagħha, u billi il carica li chella i ta responsabilità u ta delicatezza l'actar ebar emm bżonn li il Gvern jati leżżeen kawwia bħal ma tah halli l-ufficiali ta dana il Gvern jidher ghajnejhom u ma jservux ta xemgħha għal scopi karrieka u ta vendetta. Victor bli għara tilef il fiducia tal-Gvern u tal poplu u ma sata katt iżied joċċupa il post li chellu jew iħor bħal. Victor tħallak b'idejha stess bil-habel li newwlulu hbiebu il għeżejj u shabu stess.

Mela Strickland mux ta min imakdru u iżebilhu fuk li għamel billi agixxa ghall-gid u id-dinjità tal-pais. Li cont floċu jen kont nagħmel aghar. Il-hakk fuk colloxx u dejjem, ja clieb. Il-cas Frendo-Azzopardi jisolvu rreħu fdilemma semplici u logiex hafna : jecc chien intebah hakku aghbar, jecc ma intebahx tassew scond ic-circostanzi chif chienu ma hak-kux joccupa aktar posizjon ta-responsabilità bhal die. Cin-quina hames habbiet ! Ja clieb !

IL CAPTAN BERTU LAFERLA,

id-direttur ta' li Schejjel Elementari, ftit ġranet ilu għamel fis-sala tal-Universită conferenza fuk it-tfal maltin li biha dabbak u dardar hafna nies. Danx li *snob b'rassu* minnha bid-dubħan tat-tibben ù a *shocking misfit* għall-posizjon ta-responsabilità cbira li għandu billi lankas ma jaf jitħellek bl'inglis tajjeb u il-pronunzja tighu ma iż-ix ahjar minn dic tal-bahrin f'Barcellonetta. Dac li jwaggħa lil culħadd ù il-cburia tighu li biha, bhala militar, jara u jittratta lil culħadd bhala subalern tighu anche jecc icun elf mil-superiuri lejh.

Bertu jhoss il *complex of inferiority* tighu immens, jaf li dahal mit-tieka f'dic il-carica cbira. Jaf li illum jinsab miż-żum fejn ù u jista anzi jagħmel l-arja u jiżżargħan b'influeri ohra li il-ligi sarima ta' li Stampa tagħna ma tippermettilix li niddescriivi. Jaf li ma għandu l-ebda coltura seria, l-ebda esperienza cbira, l-ebda contatt personali mal-educaturi ta' Barra biex jistudia il-metodi progressivi tagħhom, xejn u xejn u xejn aktar hliex bluff, smargiassati u csuhat li jdardru saż-żonkor tal-banchini li jimxi fukom donnu fatat. Fil-conferenza ried il-fairy-tales, il-vavu, u il-leggendi religiusi, il-bigotta jew l-impostur ! Il-meżzi fondamentali u radicali li emm tant bżonn ma quasi semmihom xejn. Li statistika li semma jafa culħadd u trant-ġiet. Jena sejjer nitolbu permess bhala giornalista biex inżur li schejjel coll'a u nistudiahom u għad nicteb fuku u fukom katih.

"WHAT IS LABOUR GOING TO DO ?"

jistaksi dac il-wiċċi test ta-kargħa hamra tal-“Midday”. Xejn aktar u ankas mid-doveri ta-onesti u ta-veri patriotti tagħhom ! Jecc int tahseb, Sur Gross, li jew biż-żegħil goff tigħec jew bl-inġulti baxxi tigħec, jew bit-tħeschix li culħadd jifhem jew biz-zicċiar ta-balalu tigħec li sejjer iddawwar il-Labour migħec u ma shabec contra Strickland biex iwakkghu halli tħidlu mil-ġdid għal-dic il-pappa mokkież ta-Giuda li lgħabcom ù lejl u n'ar nieżel għaliha jisbaljalcom bl'ohxon u bl'ohxon tassew. Il-Labour ù mixgħuf minncom biżżejjed u iżżejjed u għadu jiftacar ben tajjeb chif ittrattajtuh u chif zeblahtuh u chif għaddejtuh ta-żu f'forni u dhakku bih f'wiċċu u chif sraktu l-ix-xewka tal-poplu u l-interessi l-aktar vitali tal-pais, BISS biex thaxxcu bwiet-com bil-panjotta vili ta-Giuda li begħtu ruhkom mahha. Il-Labour jibka isostni lil Strickland sa-jathha veru chance bhal ma chellcom intom għal-sitt snin shah halli niżnu u niflu għam lu tajjeb. Imbagħad jecc isibuh tiekx fil-pis jaſfu jakdu dmirom u għandom dehen biżżejjed biex icunu jaſfu x'għandu jagħwlu bla is-sejfis u li nbix u ix-ximmiottar ridicolu u acrobaticu tigħec, Sur Gross.

Il-Labour Party iż-almenu illum f'idejn gintloġi onesti u galantomi, u il-cagazza disonesta u li timbieh li chien fih għax-dahlet mit-tieka illum b'verdett solenni tal-poplu iż-barra u bogħod minnu. Jecc ma fiex irrus cbar iż-żda fih klub onesti. Jecc ma fiex mastodonti bhalec, il-likkijet li fih isarrfu minn rasom u għal-kalom elf darba aktar minnec ja buffu ta-habba.

Halli mela il-Labour bi quietu jakdi dmiru onestament u coxienziosament mil-ahjar li jaf u bid-dawl ta-dawc li tassew iħobbu bla scop u bla interess. U tokġħodx aktar iddahħak in-nies bieq għarcopptejc titlob il-hniena tal-Labour jew il-manjan-nimità lil Strickland jew li jagħlak aktar għajnejh il-poplu għall-condotta politica li tkażżeż tigħec u li għamlet u ked tagħmel tant-hsara cbira lill-pais.

U hallina minnec, Sur Mastodont !

IL-LIGIJET TA' MALTA

(*Cull minn u msieħeb għandek il-privileġġ li jagħmilli mis-tokksijet fuk il-ligjet ta-pajjissa. Jena nirrispondi mill-ahjar li na f-jen fin-“Nahla” u jecc jena wa-na fu b'żżejjed nitlob u iż-żejjed mill-ahjar avucati tagħna li jatini l-informazzjoni li tintieg.*)

Meta tieħed icun jaf tajjeb il-ligjet ta-pajjisu icun jaf tajjeb ucoll x'innuma id-drittijiet t-id-doveri tighu u b'ecx jit-ġħallek u jifhem chif inu ma hekk ucoll. Il-poplu emm bżonn li jen ja f'id dauna il-ligjet biex ma jħallix lil xi avucati jeu xi procuraturi legali ikarrku bih għall-interess jeu ibighu għbal minn u akū ja f'id ihallas iż-żejjed jeu idahħlu f'xi basla mhabbha fl-injurauza tighu. Meta teu taf il-ligi u tmur għand avucat dana malajr jintebah mirm cliemec u ghalecc jatje l-ahjar parir li jaf, jistudja il-cas sejūa, jeħu parir minn shabu li għandom aktar esperjenza u ma jissograx jilaghbej jeu jagħmel caħlata mil-cas. Għandek tit-ġħallek ucoll x'għandek thallas biex xi tieħed berbuxi, u fost in-nies tal-Korti dejjem issib hafna, ma jbagħbseex jeu jisolhoc.

Jecc kabel tħellem avucat jeu procuraturi legali tiegħi lili chif taf fuk il-cas jena nfeħmec x'għandek tagħmel bla ma neħodloc hlas ta-xejn billi ir-risposta tider fin-“NAHLA” bla ismec. Jena ucoll incun nista nirracomandalee l-ahjar legali għall-dae il-cas particolar u nati bil-jeljiet tighi biex tmur bih għand il-legħali halli jeċċe jilaghbej, jeu ma jakdixx sejūa, jeu jittraseura il-cas bhal ma jagħmlu hafna nuruh il-kamar fil-bir u ma nirracomandaux aktar lil-hadd.

B'dana il-mod nincoraggixxi u nkallgħu il-flus lil minn u onest, capaci u habriechi u nibboċċotta lill minn ma ħu.

F'cas ta-vera ingiustizia jerha niddefendi lil minn u msieħeb fin-“Nahla” spejjes tighi.

Biss nitlobcom li ma tħakku funix biex tfeħmani fuk dak casi u lankas tīgħi għandi iż-żda li tinkdeu bil-chitba biss, b'isimcom u b'cunjomcom għas-sodisfazzjoni tighi biss u in-numru tal-irċevuta u fejn tokogħidu. Viva it-trion f'legali onesti u capaci u viva il-boycott tal-hafna hemi u għallietta u berbuxin.

IL-LIGIJET TA' MALTA

TUIEGIB.

1. Sa fejn naf jen il-Ligjet tal-Pulizija ma geu katt mahruġa bil-malti għall-poplu iż-żda bit-taljan u bl'inglis biss bhalli chieku ahna ingħili jeu tal-taljani. Dana u ingiust hafna għaliex iħalli fil-ġħama lil-dac il-poplu li ma jafx bl'inglis jeu bit-taljan għad li culħadd isofri il-pienā tal-ligi li jicsver tant jecc chien jaf biha jeu le. Dina chienet uħħċha mil-aktar ingiustizzi ċbar li il-Gvernijet l-imghoddija biha hakru lil-poplu biss biex ideeffsu fejn ma jesahhomx il-ħalls li ma umex tagħna u li il-cotra tal-poplu tagħna speċjalment tal-haddiema ma tafx. Dana il-ġħama li halley fih il-poplu għall-fanġi favur il-lingujiem strangieri u biex ighħaccu dac li sejjħbulu l-ħalls tal-ċeina iż-żommu numru ta-pulizija u ta-krati u magistrati aktar milli emm bżonn bi rvina cbira tal-caxxa stundata tagħna u b'hafna causi u vendetti li ma chienu katt isiru chieku lil-poplu fethulu għajnejh u għall-muħlu il-ligjet tighu b'il-ħallsu billi il-poplu u speċjalment il-haddiem ma jistax imur jitgħallimom fl-Universită bhat-tfal fortunati ta-fti sinjuri. Emm bżonn li dana il-ġħama li fih il-classijet professjoniali halley uż-żid uż-żid speċjalment il-haddiem jinkata darba għal-dejjem halli dauna il-classi parassiti, l-gheddeu naturali tighu, nkegħduom f'lokom bil-politika u muix bil-forza. Ghaleex sejjer nibda naklibomcom jen għall-malti u nitlobcom tgħarrfuni xi tridu tafu l-aktar,

Fl-Āmerica emm sa-classijet ta-bil-lejl b'xejn biex il-poplu jitgħallim sejūa il-ligjet tighu u il-leż-żonjet isiru mil-istess professuri li jgħallmu mal-ġurnata lil-istudenti regolari tal-Universită. Anche fl-Italja, li ahna biss nixxim-jotta fid-difetti u l-eccessi tagħha, emm hafna *Universitajiet Popolari* u li una iffreġġant tasseu bi profit u gid-cbir. Ghala il-Labour Party katt ma-dahħlet Universită Popolari għall-haddiema fil-programm sabiex tagħha?

2. Iva jecc il-vettura tan-nol li ticri ma tcunx nadifa biżżejjed għandek id-dritt tirrapporta lill-vetturin halli jagħmlu għall-ġamlet u ked tagħmel tant-hsara cbira lill-pais. “*Hadd ma jista jusa vettura tan-nol li ma tcunx bla hsara ta-żejn, nadifa u decenti fil-parti tagħha coll'a u f'attrazzi tagħha coll'a*”.

Mela jecc katt tidħlu f'carrozzin u issibu il cuxxin tal mak-
ghad imċarrat, mahmuġ u anċe disutli, imsellet, mitfi hafna fil-
culur, etc., jeu jecc icollu fanal bi hgiega micsura, jeu purtiera
mċarrta, etc., u dmir taċ-ċittadini onest li jirrapportah lil pulizija
bhal ma jagħmlu iċ-ċittadini onesti ta pajjisi ohra. Aün Malta
għandna il preġudizju icreh li ribgħi nirrapportau l'il Pulizija dac
li jsir contra il-ligi billi ma irridux min ighajnejha spjuni, jeu
ma irridux min ighidilna li ahna ma ahniex Pulizija u li ma ix-
affari tagħna u li nilħku il għasida tagħna, etc. Dan u sball
cbir ghaliex u dmir ta cull citta'lin onest li il-ligi tigi irrispettata
bhal ma u dover ta cull citta'lin onest li jakbeż u jipprotegi bil-
mezzi legali tigħi coll'a lil min jigi mahkur contra il-ligi. Jecc
nibdgħu nagħmlu bhal pajjisi civilizzati l'ohra ingaudu il coll
actar ordni, decenza u economija.

3. "Hadd ma jista jżomm minnghajr is-sensja tal Pulizija, bil patt li dina ma tistax tintgħata għal actar minn sena, go dar, fil limiti tal Belt, tal Birgu, tal Isla, ta Bormla, tal Furjana u ta Tas-Sliema, actar minn sitt fniec, dundjani, u iżziet, papri jeu tigiegiet jew hamimiet, "L.P. IV, 102. Ftacar li il-ligi tħid jew mux u, igifieri li f'darec ma tistax iżżomm l'Arca ta Noè b'sitt irjus minn cull haġa barra nulli jecc icolloc is-sensja tal Pulizija li nifem tatihielec jecc emm raġun bhal meta tcun f'neozju jew tokghod f'l-oħra bogħod mil abitāt jeu għandec cobor u cumdità b'mod li ma tati l'ebda fastidju jeu ma tagħmel l'ebda dannu fis-sahha jeu fil proprietà tal-għid. Is-Sanità tiddeċi fuk dan riguard il mard u riguard is-sahha tigħec ucoll. Jecc jidirlec li il-Pulizija tar-rahal tabbusa jeu tagħmel favuri irrapporta direttament lil Cummissarju il-Belt halli jivverifica u jecc għandec raġun japplica il-ligi.

4. Jecc crejt carrozzin u 11 vetturin dahac bic jeū ma giex meta u fejn ftehimitu mux biss jehel il piena tal contravvenzjoni iżda jista jehel ucoll somma ta mux actar minn żeūg liri. Dina is-somma tehoda int bhala indenniz talli ma giex. (L. P. III, 47.) Jecc il vetturin ma jħallseċx is-somma stabilita mil Korti fis-sentenza int tista takbad il carrozzin n tithallas mil flus li jgibu tighu anche meta il carrozzir ma jcunx il proprietà tal vetturin izda ta haddiehor. Il proprietarju tal carrozzin allura jista jsittek bil Korti lil vetturin għad-danu li jcun sofra iżda dana ma għandec x'taksam xejn migħlu int. Int irrapporta il Pulizija halli tharrċu u int titla xud. Għaecc meta ticcorda għal chirja ta vettura dejjem hu in-numru tal placca u ictbu ahjar (L.P. IV, 47.)

5. Iva, jecc üiehed jivvora darbtejn fl'elezjonijet bla ma jcollu dritt legali jehel il habs mux actar min sentejn. Il-ligi No. 14 ta 1924 tghid: "Cull min jippresenta ruhu biex jivvota b'certificat li ma jcunx tighu u jitlob bid-dritt ta dac ic-certificat polza f'isem ta Laddiehor, u jecc min għandu id-dritt ghall vot jivrota jeu jittanta biex jivvota f'ufficju elettorali actar minn darba bla ja' jcollu dritt, u min ighin, jeu iuitti it-triek, jeu jati parir, jeu jipprocura il mezzi biex jintgħamel dana id-delitt, jiġi iccastigat bil piena tal habs għal mux actar minn sentejn.

Mela la tinsiex li ù delitt u mux contravvenzioni u li il piena ma tistax tcun multa izda habs biss. Okghod attent li ma ixxeūnexx lil hadd biex jagħmel dana ġħax tehel ucoll billi tcun fehimtu x'għandu jagħmel. (Jissoċċa)

IL BANDA tad-DUKE OF EDINBURGH tal Birgu, fit-18 ta Dicembru li ghadda, chella iddokk programm mill'actar sbieħ fil Pjazza ta Hal Luka fejn chien hemm il fiera. Iżda ix-xita u ir-rieh chiesah ifrastornaū il bicċa il cbira tal festa u marru fit nies. Iżda il fit i dakkew mil programm ta pjacir tasseu u gie applaudit billi dura il banda, specialment bid-direttur Malti il għid li għanda, is-Sur Pacificu Scicluna, i ħażda mil ahjar tal Gżira.

Jena lil dina il Banda dejjem habbejta tasseū billi jena kattajt tfuliti minn sena il fuk u żgħużi u coll sa chelli hamsa u ghoxrin sena il Birgu, il belt glorjusa imfahħar fli storya tagħna ghall patriottismu sincier u fidil u ghall eroismu cbir ta- uliedha il-kalbenin.

Jena kabel siefirt cont għal sentejn shah President ta' dina il Banda famusa u darbtejn mort magħhom fil-għid ta' Catanja u ta' Palermu.

Niftacar tajjeb li fil gita ta Catanja chellna lakgha sabiha tasseū. Jena tchellimt fil Villa Bellini kuddiem xi sittin elf ruh u li ġara id-discors tiegħi hadupi bil banda u bil cassiet sal

Palazz Municipal fejn is-Sindcu lakaghna u ittrattana tajjeb tasseeū u fejn ūara lì tchellimt mil ġdid u cont applaudit hafna daūuarna il palazz sabih tasseeū ta dic il belt grandjusa.

F'Palermu chellna lakgħa memorabili ucoll li jena ma insejt katt. Malli üasalna f'din il belt tasseu sabiha leūuel ħsieb tiegħi chien li ahna il Maltin nuru ir-riconoxenza tagħha lejn il valorus Conti Ruggieru talli helisna mil madmad tal Għarab li conna taħtu, talli tana il bandiera tagħha, bajda u hamra, meħuda mil istemma tigħu u talli tħad il-libertà lil Cristianesimu f'pajjisna li chien mohbi collu biżżeġ fil catacombi. Ua ucoll beda il fondażjoni ta Cnisja Cattedral tal Imdina tagħha.

Bex nuru li abna il Maltin għandna kalb li taf tirriconoxxi, anche għal secoli shah, dac il gid cbir li üiehed jagħmlilna xtrajna curuna sabiha, ħażżeen fuka l'iscrizjoni - "Il Papolo Maltese Riconoscente - Al Conte Ruggero Normanno", u tħabna il permess biex il Banda processionalment tieħoda il Cattidral n-tiddepositaha fuk il kabar ta dana il cbir Guerrier ta Cristu.

L'Arciskof mux biss talli tana il permess b'ittra sabiha, iżda, stennieni ua stess b'zeūg canonici mieghu fil bieb tal Catidral, bierchilna il curuna, għamel chelmtej ta' ringrazjament sbih tasseu u üiegħidna li għall curuna prezjusa chellu jagħmel caxxa tal- hgieg biex tibka icconserwata għal zmien tui.

Il giornali ta Palermu coll'a giebu l'actar articoli entusiastic fuks dina il presentazzjoni tal curuna u fahhrhu hafna il hsieb generus u patriotticu tagħha. Meta tlakna mil Municipju fejn is-Sindcu kal chelmejnej ta heġġa fuks il curuna, il Banda tagħna bdiet iċċodk marcia mil ahjar, u bli standardi bojod u horom iper-pru u bil curuna f'idejja f'carrozza mixxuha tlakna lejn il Catedral fil hin li għaddejna ma tul it-torok principali li ġieni mahnuka bin-nies ighajji evviva, u ixejjru bil cpiex-pel u bl'impacar fost ċapcip ta idejn cbir u fost il-ghajat ta "Bravi i Maltesi!"

Dac iż-żmien li Skallin ma chienux imħaġid u midgħijin bil-faxxismu bhal ma uma issa u billi chien awn ruxxmata min-nom awn Malta jeclulna hobżna lakgħuna mil-ahjar.

It-Taljani, u specialment li Skallin, dejjem incoraggħeu daūna il giti billi fejn jistgħu jisolhu xi haga jilhkilom hafna tasseu u billi ahna dejjem conna bhal hafna balali li meta nakilgħu ghajnejna nifirħu bla tarf. Daūna il giti ta eluf ta nies ta cull sena chienu jehdu minn but il Maltin l-eluf tal-liri li chienu jintefku fi Skallija f'luċandi, ichel u xalar, u jibkgħu f'butom, u tagħhom ma chienux jatuna hagħoħra hlief xi perpura ta standard, ftit diseorsi bombastici u hafna tmellis servili u ġħafis tal idejn.

Dana l'iscrocc fin u pulit għadu isir sal-lum billi min iriegi hafna mil baned tagħna katt ma jistex il veru gid tal Maltin iżda dac tal frustieri biss, u li sahansitra għandna xi baned li jatru il hobż ta *bandmaster* lil xi surmast taljan jeu ta nazjon ohra anche jecc dana l'ingrat u dana il facchin jatina bis-siek u jinsultana f'wiċċna ghall generosità u għal l'ospitalità tagħna. Akraw l' "Oltremare" ta ftit ġmigħi ilu.

Dana emm bżonn li jinkata darba għal dejjem, u emm bżonn li nifthu ghajnejna mil aktar fis u ma nservux ta mazetti aktar lil daċċi li iriduna numiljaū irüielha lejn u nixximjotta nazjon li katt ma bagħtitilna f'pajjisna blief il kixx-n il mixx u l'imġeūjhin tagħha b'eċċ-żioni wisk żgħira.

Emm bżonn li il giti, is-sajf li gejj, min jibka hajj, nagħmluom għal Tunes fost butna il Maltin ta emm, jeu għal Bona u l'Algier u fejn immorru f'dar il francisi li la katt imleu ļnna darna bl'agħar nisa li jiccorrompu iż-żgħaż-żabbar tagħna u lankas ma katt geu f'darna biex jerdgħulna demmna u jatuna bis-siek specialment chif għara ma ilux. *Botta u risposta.*

Nitma li il Banda patriottica tad-Duke of Edinburgh tibda biex tati l-ettüel esempju tajjeb li nitma ucoll li jigi imitat minn hafna haned ohra. Malta għall Maltin biss!

Irrid kabel nispicċa, infahhar tassequ bil kalb lil dina il Banda famusa ghall esempju tajjeb u patriottiku li tat dan l'ahhar, billi hatret floc is-Surmast frustier li chella Surmast Malti bhalna, is-Sur Pacificu Scicluna, u li ma ù xejn ankas ta hila mis-Surmast ta kabel, u irrid infahharom ucoll talli meta hadu dana il pass ghakli u giust għamlu b'economija cbira ucoll u għalecc dac li sejjrin ifaddlu se'r jibka f'but il Maltin floc li jħaxxen but ta barrani. Jalla l'esempju sabih u patriottiku ta dina il banda jiġi imitat, chif imissu u ù xierak, mil baned l'ohrajn li b'ingratitudini cbira u b'nukkas ta mhabba lejn hutom stess u lejn pakkisom jippreferixxu, ghall fantasja fanatica, isemmuna lil lupu barrani minn fuk il-laham dghajieff tal brieħ maltin.

Irrid nifrah ucoll lil Banda ta pakkis tħulit u żgħużi, tal-belt glorjusa, baluār tal-Patrija u tal-Cristianesimu, art-żgħira fil-čiex iż-żgħira tasseu fil-kalb u fil-hila, għall-Casin tasseu sabiħ u grandjus li għandom billi xtrau l-isbah dar li emm fil-Birgu, dic li chien bena is-Sur Chelinu Soler fil-Piazza ta emm. U fl-ahhar nett irrid infahharom ucoll għal-vveru patriottismu sincier u illuminat tagħhom, billi bla ma jżommu fanaticament ma l-ebda partit dejjem imbutta il-kuddiem bhala cittadini onesti li una lil daūc li tasseu iħobbu il-poplu u mux-lil bojjet hajnejn u mgeuħiñ tigħi.

Jiddispacini hafna li bitli il-Banda ta-pais twelidi, Bormla, għanda bhal-Surmast taljan, bravissimu iż-żgħira tħalli u fäxxista s-fegatat u billi bhala President għanda lil-Gross li nolkota fuk imnieħira muxx ghax ma nhobbiex hafna bhal ma-għia et-tib kabel iż-żgħira biex dejjem toħroġ ta-vera banda patriotika bhal ma-bil-kalb nixtiekk. Il-verità ingħida chif-inhossu anche contra hbiebi ucoll.

Amicus Plato sed magis amica veritas.

IL LINGUA UNIVERSALI IDO

ma ix haġ-ohra b'lief l-ESPERANTO RIFORMAT mil-ahjar lingüisti tad-dinjal, fl-ahhar hamsa u għoxxi sena. Intom tafu chemm kont habriet biex inixerred l- Esperanto f-Malta u għalecc tistgħiha tahsbu li ħara datu is-snini coll'a ta-studju u contatt mal-ahjar internazionalisti tad-dinja chemm kalbi għada tħarrakni biex inixerred dan l- ihsien internazionali, l-IDO, il-kuddiem. Jena bi hsiebi nati corsi u conferenzi u nieteb fuku fit-tul fin-“NAHLA”, għaliex naf li mux-biss iż-żejed jista jitgħallek dina il-lingħu sabiha u hafifa fi ftit żmien iż-żgħira li ġi ta-utilità cbira ucoll billi żieħed jista ga-jeccomuna biha ma tnejn u sebghin nazjon. Min jaf bit-taljan jista jitgħalliem jakraha fi ftit minuti billi għanda accent żieħed regolari b'ecċejon uahda biex tagħmel il-lingħu aktar internazionali. Uieħed jista jitgħalliem il-grammatica f-nofxi sieghab biss u jecc żieħed jaf biżżejjed bit-taljan, jeu francis u inglis tajjeb jista jidher ittra, bi ftit sħalji, ħara studju ta-ftit siġġek bhal ma- għamlu bosta.

Meta żieħed jehu in considerazioni il-heffa li biha żieħed iċċista jitgħallima b'passatemp, u il-ebda utilità tagħha billi ga- għandna rivisti, cotba, etc, u eluf ta-nies ta-cull grad u għerf li żieħed jista jithabbex u jeccomuna magħhom, irid ieun iż-żisk dgħajjet u ża-żu biex jtitlef dina l-opportunità eċċe cbira. Spejjes ma emm ta-xejn billi il-corsi li bi-hsiebi nati ieunu b'xejn u billi il-corsi u il-grammatica u il-letteratura jidru fin-NAHLA. Jena bi hsiebi il-kuddiem nieteb articoli tħu bl-IDO fuk Malta, il-ghażiża għiż-żgħira tagħha, fuk il-ġmiel u il-clima hlejju tagħha, fuk li storja glorjusa tagħha, fuk l-importanza u l-avveniż strategiku tagħha, fuk in-nies ebar li tħiedi fuha, x-żeħud minn-nu ta-fama mondjal ucoll.

Xi tliet xur ilu jena għamilt f-Zurich, fli Svizzera, konferenza bl-IDO ta-sagħtejn fuk Malta u l- ihsien tagħha kuddiem l-Assemblea Idista ta-emm u il-cotra ta-nies intelligenti li chien emm hadet gost tasseu billi il-biċċa il-cbira ma-chienu katt lankas biss semgħu bl-isem ta-Malta, u staghħġbu meta- iż-żrejt kom-ċar chemm sħieħ il-għażiżi missierijetna biex salvaū ie-civilizzazzjon occidental mil-killa tat-Toroe. Staghħġbu ucoll meta fehimtom li il-Malti muxx-biss u-ż-żgħira u-ż-żgħira mil-actar nobbli u antichi tad-dinja u muxx “gergo” bhal ma-peċċak dac il-buffin injurant ta-Randon, iż-żgħira tasseu li fil-letteratura maltija għandna capolavori bhal ma-uma bosta poesijsi ta- CACHIA, MUSCAT-AZZOPARDI u PSAILA u romanzi originali bhal l-INEZ FARRUG tal-mibchi u għaref habibi MANUEL CARUANA. Nitma li il-kuddiem insib hin biżżejjed biex nittraduci dan il-ġaūhar bl-IDO halli id-dinja coll'a teun taf li ahna il-Maltin chellna u għad għandna għenji, a proporzjoni tal-cobor tagħha, mux ankas minn ġnus ohra. Jena bi hsiebi nharreġ xi ftit mil-istudenti intelligenti tal-corsi tighi biex jitgħallmu l-IDO tajjeb tasseu bhal ma-jafu ga il-habib antic tighi u żieħed mil-eňn studenti li chelli f-Malta xi għoxxi sena ilu, GHEJTA GRIMXTI, il-hajjat intelligenti tal-Gudja, halli noħroġ rivista coll'a bl-IDO, — “L'ABELO” (In-Nahla) li fuha jidru traduzjoniet mil-articoli tighi tan-Nahla. B'eċċe inixerdu l-isem ta-Malta u tal-Maltin mad-dinja coll'a u nuru

li ahna ma ahniex aghħar minn ġnus ohra meta insibu tasseu min ighallimna u jagħmlilna il-kalb.

Nitlob lil daūc colla li jix-jeu kollu l-IDO li jietbuli halli fejn icun emm l-actar numru ta-studenti nibda leu ċiex corsijet. *Ka vu deziras lernar Ido?*

IL LAND-TAX.

Jena bi hsiebi nieteb fit-tul il-kuddiem fuk dina il-question important, specialment billi ī-wahda mil-condizioni fondamentali tal-program tal-Labor Party.

Jena krajt l-articolu tad-direttur tal-“Habib” u jidirli li għandu tort biex ibiħi mux-biss iż-żgħira li ua għal-t apposta jew għax fanaticu u injurant ried jisserva bir-religion im-kaddsa, li ua u ministru taħha, biex isahhan il-kiegħa u jxewwex lil-fanatici u li mazzen tal-popolin li għandom tant fiducia fil-ministri t'-Alla, biex jagħmel hsara lis-Sur Orlando, lill-Labor Party u għalecc lill-haddiem li jemmu bil-Land-Tax.

Dana jagħmlilom hsara cbira billi ipingiom suwed u jati camp lill-ghedewwa tagħhom li jec-sbrum, li jattaccawom bhala masuni, li jidher il-ġixxeluom f-leż-zejt bhal ma-għamlu u x-naf jen. Dan ma u xejn sewwa u jecc dana id-direttur tal-“Habib”, għad li u sacerdot u wieħed mil-ġuappi għandu tort emm bżonn li neunu nafuh ahna u il-pubbliċu ucoll halli ahna neunu nafu x-nietbu fuk dina il-question important bhala nsara, u halli il-pubbliċu nisrani ucoll ieun jaf x-ġħandu jemmen u jagħmel. *Fiat lux!*

Il-haddiem u il-Labor Party specialment emm bżonn li jeunu jafu x-ini il-fehma tal-Cnisja sewwa fuk din il-question halli ma-thallix dawna id-dubbi coll'a fil-coxienza u dana it-tahwid collu fil-mohħ ta-li nsara.

Għalecc jena et-tib kien dina l-ittra lill-gharef, kaddis u indipendenti politikament, Patri Carmelu tal-Bambin Gesù, il- Provincial tat-Teresiani tal-Cunvent ta-Bormla, billi gie mahtur mil-Iskof mahbub tagħna bħala Consultur tan-NAHLA, halli ua jeccomuna ma l'autorità u b'eċċ incunu nafu x-ini il-fehma tal-Iskof u tal-Cnisja fuk dina il-question li kanklet u xewwxa il-pais collu.

Mall-dana il-Consultur jeccomuna id-deċision tighi jena mil-actar fis-siġġa nista nistampahiekom fin-NAHLA.

Billi nhalluha mdendla fl-airu b'ċullbadd il-laklak fejn ma-jifex ma-nieħdu xejn u ma-naslu imchien.

L-ittra li bghattlu ī-dina :

60, Strada Loggia, Rahal Ġdič, il-11 ta-Jannar 1928.

Revvu : Patri u Habib,

Il-Vicariu tal-Iskof, Mons. Camilleri, għarrrafni b'ittra li inti gejt incaricat mil-Iskof mahbub tagħna biex iddawwal fuk dace collu li anche mil-boġħod imiss ir-Religion im-kaddsa tagħha, billi jena ma irrid li jidher xejn fuha li ma-jeunx in perfetta armonia mal-fehma u ix-xeūkat tal-mahbub Raghaj tagħha.

Inti forsi ja krajt il-polemika li emm bejn id-direttur tal-“Habib” u is-Sur Orlando fil-“Hmar” fuk il-Land-Tax, igħiżi jeċċe ix-contraria il-feħma tal-immortali Papa Liun XIII bir-“Rerum Novarum” tighi jen le.

Jena bi hsiebi nieteb fit-tul, fin-NAHLA, fuk dina il-question tant important, u specialment billi il-Land-Tax ī-fil program tal-Labor Party, u għalecc nitolboc tgħarrrafni mil-actar fis-siġġa u-ż-żgħira u-ż-żgħira mil-ġiġi kien id-direttur tal-“Habib” u is-Sur Orlando, fuk dina il-question li xeqx-żebha tħalli.

Jecce tagħmilli il-piacir li tibqiegħi ic-citazioni mil-ahjar autorità favur jew contra jena nibkagħblec obligat hafna.

Fil-hin li nirringraziac b'kalbi coll'a anticipatament għall-favur cbir tigħec, nitolboc li tgħoddni bħala l-ammiratur sincier u habib devot tigħec,

Prof. Augustin Levanzin
Direttur tan-NAHLA.

* *
L-articolu li chiteb is-Sur Giusè Orlando fuk il-Land Tax fil-“Hmar” umma ragħunati tassew u uma mietubin bla ebda fanaticmu jew malizija ta-tixwix. Iż-żgħira l-actar haġa important li fliom iż-żgħira u-ż-żgħira minn ġiġi kien id-direttur tal-“Habib” ma c'ita l-ebda wahda.

Dana icconvincieni li is-Sur Orlando u il Labor Party għandom ragiun u li id-direttur fanaticu u xewwiexi tal "Habib" għandu tort u ghalecc il pubblicu għandu jenn jaf dana balli l"Alla jżomm idejh fukna" ta dana il ministru ta Cristu idawwara fuk rasu stess u fuk l'Unione Cattolica li toħrog il-għurnal. Minn hakku jehoda!

Issa id-decision tal-Iskof per mezz tal Provincial tat-Teresiani tiddeċidi il-question darba għall-dejjem.

Dana il "Habib", u l-actar antipaticu, chiesah, bla sugu, bla fejda, fanaticu, retrogradu, xewwiexi tal coxienzi, ġħali u b'ortografija-bis!acca fost il-għorni bil-malti tagħna coll'a. Għarueaża li wieħed biez jakra tliet faċċati hmeriet u abbariet kodma irid iballas żewġ soldi li jiġu minn but il-fkar u il-ghomi. Dan il-għorni u bi spiritu ta bourgeoisie ecc aċċanit li Calvinu jew Torquemada ma nafx jecc chienux jafu jietbu aghhar minnu. Il-colaboratur principali u certu fanaticu injurant tal-prima classi, C. Sant, li irid jieteb fuk il-Malti bla ma jaf xejn fuku. Biżżejjed meta nħidilcom li il "Habib" u ix-xem-pju" tal "Għakda"! A rivederci, Sur "Habib", u fit-tul.

* * *

Dana u l-articolu interessanti hafna li jena semmejt u li jena sejjjer niriporta, mil "Hmar" tas-7 ta Jannar 1928.

"LAND - LAX.

Mux già bid-dritt tas-Sinjur, iżda bid-dritt li tau l'Imperaturi, il bniedem jista igħejd: Din il Villa i tighi, dan is-seftur u tighi, dina i arti. (Santu Uistin.)

Bħala basi ta giustizia li l-art għanda teun intaxxata nistgħu nieħdu uisk aktar frasijet ta kaddis in ohra, berra din li haun fuk semmejna, minn fuk li chiteb San Grisostmu u mid-De Officis ta Sant'Ambrog.

Ma inix lankas sejjjer nieħu it-tħallim ta li Scrittura, mux imfissra minni, iżda imfissra mill-Papa Leone, bil firma tal-Cardinal Ferrata li tgħid fil-paġna 842, Sal: 113; 16 (A. V. 115) — *L'art moġħtija lill ulied il-bniedem, mux lil daue li jgħejxu iżda anche lil dane li għad iridu jitieldu, ma tistax teun mibjuha, ja tappartieni lil cull minn iġħix.*

Biex nirrispondi lil Monsinjur Gauci irrid iżda, li naka fuk li stess autoritajet ta żmienna.

Ir-Rev. Charles Davis P.P. chiteb trattati uisk tual u sbieħ fuk l-ingiusti sistem ta chif ia maheuma l-art. Id-dichiara li hua l-acbar ż-żball li bieħ jesisti l-acbar fakar li l-art ia proprietà privata ta iż-żiddu.

L-Arciskof Walsh compleżi: — "Saret uisk tidher cbira l-ingiusti tal-haema fuk l-art sabiex għanda tcompli. Ia violazioni tal-ligjet t-Alla u jecc ir-riformaturi iridu li tasseu jekirdu il miseria tal-biza li tħalli fid-din, emm bżonn li jekirdu din il-hacma".

Iżda l-akua trattat fuk il-questioni illi ghaddha minn idejja, mictub minn autorità ecclesiastica hua appuntu dac li għandu kuddiemi mictub mir-Rev. Dr. Thomas Nulty, li chien Iskof ta Meath, imsemmi: "Ta min għanda teun l-art?" u dedicat lill Cleru u lid-Dioċesi tighu.

L-Iskof ipparaguna illi il-hacma fuk l-art minn proprietari privati, hia appuntu ingiusta, daks chemm chienet ingiusta il proprietà fuk bniedem iehor. Chienet ingiusta u ammessa mil li Stati u sahansitra mil Cnisia, iżda b'dana collu hatt ma chien japprova.

Il Monsinjur Gauci għandu uisk jokħġod attent fuk dac li jieteb, għaliex fil-ħin li hua deberlu li kighted jieċċitika lili, fuk li Scrittura, ma chien jaġħmel hagħoħra hli ġiġi jieċċitika lil dan l-Iskof. Chien hua stess li għieb il-ċliem ta li Scrittura li jena irriproducejt bħala argument favur li kont etib. *Terram autem dedit filiis hominum.— Alla ta l-art lill ulied il-bniedem.*

Chien dan l-Iskof li chiteb li il proprietà privata fuk l-art, hia serk lil poplu, minn-hajr ebda Monsinjur Gauci, dac iż-żmien, ma tfaċċa u kallu: — "Alla iżomm idejh fukna". —

Hua stess spiega bosta paraguni, bħal dac li gibt jena fuk il-biċċa art ta "Għar id-dud" u ta "Ta Xbiex". Hua stess chien li chiteb li dan is-sistema hua violazioni tal-jed-didji fondamentali contra qualunque giustizia u moralità pubblica, meta rigal li gie mogħti minn Alla għal buiedmin coll'a, bħala uliedu coll'a, icun misruk mil proprietari privati; hua chif inħua il-mod li tieħ saru ta dika l-art proprietarii.

F'din il-chitba tighu hemm spiegata ucoll fit-tul id-differenza li tgħaddi bejn il-frott li icun kighted fuk l-art, li ġie magħmul bil-hidma tal-bniedem, minn chif l-art giet mogħtija mil-Creatur Divin; nixtiekk li chieeu nista nirirodu cull ma chiteb, iżda icollu bżonn tul-uisk sabiex nista nghamel dan.

L-actar haġa li scantajt biha hia il-bcejjec tar-Rerum Novarum li semmieli il-Monsinjur, li hua kalli li ha minn fuk it-traduzjoni tas-sor Bellanti u forsi precisament dan chien li sball tighu. Hua hallat dac li fir-Rerum Novarum hemm imniżżejjel bhala possessioni li biha ried ifisser għal daue il-huejjeg li l-art tagħmel fuka, li jistgħu icunu divisi permezz-tal industria tal-bniedmin, u mil-ligħiġet tal-popli.

Għall-informazzjoni tal-Mons. Gauci ingħidlu li it-traduzjoni tar-Rerum Novarum li għandi hia bl-English u bit-taljan.

F'dan il cas il-Papa iceundanna it-teorija ta Herbert Spencer, li ried jehu immediatamente l-art b'eull ma fiba minn taħha idejn il-privati, u m'hux it-teorija ta Henry George li il-Cnisia tapprova.

Perό sabiex nassigura lil karrejja fuk dac li jaħseb il-Papa Leone XIII fuk din il-haġa, nħidu dac s-ess li approva fl-ittra ta l-Arciskof Satolli.

Ir-Rerum Novarum chienet pubblicata fl-1891, meta inkalghet il-questioni jecc din l-Enciclica takbilx mat-Teoria ta Henry George fuk il-Land-Tax, u sabiex il-Papa tal-Hadidha icun sgur minn dana, bagħat geuwa New York bhala delegat tighu lil Arciskof Satolli sabiex jiddefinixxi il-questioni fl-1892, sena uara li giet ippubblicata l-Enciclica.

Fir-Rapport tal-Monsinjur Satolli ma enienx hemm hli ġiġi approvazioni generali tat-Teoria, u sahansitra fieħ iddiċċiara illi, il-Land-Tax hua dac il-mod li chieu fil-hsieb t-Alla sabiex timxi l-umanità,

Minn din id-decisioni la il-Papa u lankas ebda autorità ohra tal-Cnisia ma tħellmet fuk din il-haġa, kabel ma tfaċċa il-Mons. Dun Paul Gauci, rappresentant politiku tal-Iskof fis-Senat ta Malta, sabiex joscura dac li minn għaliex ivvin-tajt jena.

GIUSE' ORLANDO.

Jena jidirli li dan l-articolu u decisiv, iżda, jecc il-kud-diem għad insib wisa biżżejjed fin-NAHLA bi-hsiebi ngib ucoll, bħal ma għamel is-Sur Orlando, l-ix-żitra coll-a tad-delegat tal-Papa Liunn XIII, il-ebi u l-immortali, — Mons. Satolli. Lil dana għandu jattacca jecc għandu il-hila u il-curaġġ, Mons. Gauci u mux jagħlak il-polemika li kankal ua stess billi batta l-irritrata ta għief u semma dokumenti li ma kalx x'inuma u billi irriċorrha għall-fanatismu u l-injoranza tal-karrejja tighu bhala argument decisiv finali. Jena nistiedneq toħroġ fid-dawl sa tammetti il-htia u li sball tigħieq sur Monsinjur Rappresentant tal-Iskof fis-Senat.

IL MISTOKSIA OHT IL ERF.

TASSEW LI IL CAFE' U IT-TE' JAMLU DENI FIS-SAHHA ?

Bla dubju ta xejn. Sejjjer nirraportalec mir-rivista li jena cont noħroġ f'Los Angeles, California, dana l-articolu tighi bl-English u mbagħad natiċ bil-Malti is-sustanza tighu sabiex takta l-usu tal-cafè u tat-tè mil-actar fis-

From "Modern Thot Nuggets". Jan. 1920 :—

"According to a report made by John Phillips Street, M.S. Chemist of the Connecticut Experiment Station (New Haven, Conn., U.S.A.), in 1915, the chemical composition of the commercial Java coffee is as follows: Water 5. 62; solids, soluble in cold water 23.01; petroleum ether extract, 16.57; ash, total, 4.27; ash, water soluble, 3.29; ash, water insoluble, 0.98; ash, acid insoluble 0.03; alkalinity of water soluble ash, 4.09 (CC. N₁₀ H. Cl. per gram of coffee); alkalinity of water—insoluble 0.12; fosforic acid, water insoluble, 0.32; potash, 2.91; chlorine, 0.01; nitrogen, 2.22; caffeine, from residue, 1.22; caffeine, calculated from N in residue 1.20; caffetanic acid, 11.37; reducing sugars, as dextrose, 0.98, sucrose from increase after inversion, 0.78; carbohydrates insoluble in 95 per cent alcohol and convertible by diastase (starch, dextrines, etc., calculated as dextrose), 6.75. THUS WE NOTICE THAT COFFEE IS VERY RICH IN PURINS—the chemical compounds out of which URIC ACID is formed."

According to DR. ALEXANDER BRYCE, an eminent English Diet Specialist, in his book, "Modern Theories of Diet",

p. 102, A SMALL CUP OF COFFEE CONTAINS 1.7 GRAINS OF THESE PURINS AND A CUP OF TEA CONTAINS 1.2 GRAINS OF METHYL PURINS. Therefore coffee and tea are especially contraindicated in cases of gouty, sclerotic and nefritic patients (suffering from diseased kidneys).

DR. ARNOLD LORAND, author of "Old Age Deferred" and many other valuable medical books, in his excellent work on "Rational Diet", writes: "Owing to the increased blood pressure caused by the caffeine, the use of coffee should be forbidden in arteriosclerosis (hardening of the arteries).

PROF. VON NOORDEN, the eminent physician of Vienna (Austria), the author of so many epoch-making works on metabolism, and considered as one of the greatest diet experts in the world, strikes coffee out of his purin-free diet list. Laboratory experiments by LEHMANN, ALBANESE, BONDZINSKI, GOTTLIEB, KRUGER, SALOMON, SCHMIDT, SCHITTENHELM, HESS, SCHMOLL, HAIG, TAYLOR, and quite recently by PROF. GANO BENEDICT of the Carnegie Institute prove that after the digestion of coffee, tea and even cocoa, the quantity of the uric acid in the urine is increased. The eminent physiological chemist, LAFAYETTE B. MENDEL, of Yale University, and his assistant, EMMA L. WARDELL, conducted detailed and thorough experiments along the same line of work and came to the conclusion that "from the results it is evident that the ingestion of large quantities of coffee is followed by a marked increase in the quantity of the uric acid excreted". (Journal American Medical Association, June 19, 1917). Therefore, I do not advise anyone to drink coffee, tea and even cocoa (chocolate included) if one wants to get rid of rheumatism and not to make worse the condition of the heart and kidneys, and the hardening of the arteries. If one cannot break the habit entirely one can use occasionally some decaffeinated coffee, or better a cup of chicory.

HARVEY W. WILEY, M. D., the eminent food chemist and director of the "Good House-Keeping Bureau of Foods" adds his emphatic voice to the consensus of scientists by writing: "In my opinion caffeine beverages (coffee, tea, cocoa, chocolate, etc) ARE ALL HARMFUL INCLUDING ESPECIALLY COCA-COLA."

Fi ftit ciem dawna l'autoritajet famusi coll'a jiccundan-naw l'usu mux biss tal cafe u it-te iżda ucoll tal cawcaw, tac-cieċċulata, tal Coca-Cola u ta ohrajn li fiom il cafféina (velenu tal kalb) u l'ċiċċu nreku li, seond bosta toħha orrif u il cagħiun tar-reumatismu, tal gotta, tal artrite, tal arteriosclerosis (ebusia tal arterii), tal mard tal cliewi etc. L'ahjar li tamlu biex taktuon usaw chickera ciewejra bil asel floc iz-zoccor abjad li u hazin ucoll chif ad ġeimeem actar il kuddiem u nifissileem il ghala. Ibdew allankas nakksu in-numru tal chickri li tixorbu. Il kuddiem naticom articolu sabih fuk il purini (veleni).

X'TAKRAW ?

L' "Atlantic Monthly" wahda mil ahjar u mil akwa rivista ta' li Stati Uniti u li i dejjem mictuba mil ahjar chittieba americani, dan l'ahjar għamlet concors, u wieghdet elfejn lira sterlina premiu, li min jidteb l'ahjar romanx, bl'inglis, biex jiġi ippublifik f'dina ir-rivista. Il premiu haditu mara, MAZO DE LA ROCHE, u l'isem tar-romanx premiat u "JALNA". Il giuria iddichiarat li u: "the most interesting novel of any kind, sort or description" li sabet fost eluf ta manoscritti li gew ipprezentati għall concors. Il fainusa scrittrici u critic americana Frances Lamont Robbins chitbet review dettaljat fuk dana ir-romanx fl'OUTLOOK, li minnu niehu dana:—"You will undoubtedly enjoy the book because it has the most direct of appeals: it is a picture book. As to the style of writing, that is fresh and brisk. There are passages of able composition...when she is supposed to be writing she is actually drawing caricatures, and there is the secret of her book's success in catching outright the readers' attention." Jena sgur li jecce tordnawh għand il Libreria Cretien ta' Strada Reale, il-Belt, igibuh mil America mil aktar fis.

—Il "MY ANTONIA" ta' WILLA CATHER, scrittrici ohra americana, u, seond il cbir critiku Mencken, l'akwa u l'ahjar

romanz li katt chitbu l'americani. Jena krajtu darbtejn u ghogobni tassep iż-żid biex tifmu u tiggustah sewwa trid teun ghix jew almenz zort il paisi li tiddescrivi u taf tajjeb il carattru tal personaggi li tpingi bil pinna meraviljusa tħha fi.

—Jecc tridu takraw romanx caratteristiku, dac li jidde-scrivi bil kawwa u it-terrur collu l'intensità u l'eccessi tal passioni sardinisi, dac li chien ir-ragħiun principali li għalih il famusa scrittrici taliana, GRAZIA DELEDDA hadet il premiu Nobel, akraw il "LA MADRE" taħha. Cūllhadd ifahhar dana bhala l'ahjar romanx tagħha, għad li jena nippreferixxi l' "ELIAS PORTOLU", u iż-żist, fl'interview li chelli mahha ta sigħa shiha f'Ruma, fis-17 ta Novembru li ghadda, kaltli li tippreferixxi "LE CANNE AL VENTO", "LA FUGA IN EGITTO" u l' "ANNABELLA BILSINI" li hareg dan l'ahħar. Dana il premiu Nobel u unur ebir tassep. Min jirbhu jehu £8,000. Chien iffondah, ma ohrajn tax-Xienza, tal Paci, etc., il cbir chimicu Svedis Nobel, dac li ivvinta id-dinamite u li minna chien sar arċi-miliunari u ghaleċċ sata jħalli dawn il premiu coll'a. S'issa żewġ nisa biss hadu dana il premiu: Selma Lagerlöf, ir-romanziera famusa svedisa u Grazia Deledda. Dana u unur ebir ghall Italia. Carducci chien hadu ucoll.

Il biċċa stramba fuq dan il premiu li hadet Deledda i li ffit wisk mir-romanzi taħha uma tradotti flingui ohra. Lili kaltli li ghanda tnejn tradotti bli svedis u li dawn xerrdu isima fil-Svezja u li chienu actarx il cagħiun li hadet dal premiu. U haditu ghall kalb tajjba u hanina li ghanda. Kaltli li darba mar ghanda scrittur svedis li sab ruhu f'Ruma quasi bil ġuh, u talaba tghinu isib xi xogħol letterariu, bhala traduttur. Dina ma setgħiżx issiblu u biex minn thallihx imut bil ġuh gegħblitu, biex ma tumiliahx billi tatil biss carità, jittraduci tnejn mir-romanzi taħha u li na mbagħad sab editur svedis li stampaom u li intgħoġbu wisk u actarx fethu il bieb tas-success taħha f'dac il pais progressiv u illuminat. Żewġ romanzi minn taħha biss una tradotti bl'iuglis, u l'actar fostom li jimxi u "La Madre".

Iż-żda fl'Italia i stmatu tassep u iż-wahda mit-tliet nisa li Mussolini dahhal fl'Accademia Talieni tal Immortali. Mil "OUTLOOK" niehu dana: "The bent of the author is distinctly tragic, and she has been especially fond of describing the wild nature of the people of her own birthplace, Sardinia. "The Mother", which led to the Nobel award, is peculiarly and devastatingly tragic and sad. It is, however, in point of art, almost perfect; and as we read of the temptation of the son, a priest, and the sorrow and final death of the mother, we are profoundly moved. Pirandello, who all but stands at the head of Italian literature of our day, has called this book one of the greatest novels in the Italian language.

"On the appearance of "The Mother", four years ago the Outlook review said of it: "The subject is tragic, the emotion aroused is poignant (a much abused word, but precisely correct here, and the soundness of the psychology and the intensity of human passion and despair make the story a little masterpiece".

Jena kont wieħed mil ewwel ammiraturi ta Grazia Deledda meta chienet ghada f'Sardinya u bdiet tiegħi l'ewwel romanxi tagħha. Cont icconoxxejt isima fir-Roma Letteraria tal Boccafurni li chienet rivista tajjba tassep. Cont krajt l' "Elias Portolu" li bih chienet holokot il fama letteraria tagħha li minn dac iż-żmien, fuk il għoxrin sena ilu, ma fit-tieħ katt.

Deledda i miżżewga u ir-ragħiż tagħha, educat u gentili hafna, jinsab impiegat mal Gvern Taħien. Ghanda żewġ titfal imfarfrin. Ia ghanda mas-sittin sena u xaghara u abjad kotna. I mara modesta u minn tagħna tassep, u meta tfahħara iż-żiex kisa tfajjla hierġa mil cunvent.

Dana il premiu Nobel jagħmila, bhalma già għidil, miliunaria f'kasir żmien, billi issa ir-romanxi tagħha coll'a jiġi tradotti bl'inglis u fl'America jimbighi ferm u jħallu hafna klih u mil profitti li takla mir-royalty u mil films ma iddumx ma teun tista tħixx fl'isbah villa fir-Riviera bhal ma għamel habibi Blasco Ibañez għad li did-ċarba Deledda kaġħiġi barra mil premiu Nobel li ilu jistenna hafna. Jena nieħu gost tassep meta nara mara istruita zit-trionfa.

